

פרק מז והנה בכל דור ודור וכל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים. והיא יציאת נפש האלהית ממאסר

בכל דור ודור כו': ע"ד לשון חז"ל – פסחים קטז, ב (במשנה).

נעשה חלישות בזכרון הענין, ואין זה זכרון אמיתי; וכיון שהתורה תובעת מהאדם „לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים” – עכצ"ל שהזכרון דיצי"מ הוא באופן שהאדם חווה מחדש את יצי"מ בכל יום, ואז הרי זה אצלו „כאילו הוא יצא היום ממצרים”.

(כ"ק אדמו"ר⁴)

כל יום ויום .. כאילו הוא יצא היום ממצרים: והיינו, שכשם שיציאת מצרים היתה עלי' שבאי"ן ערוך (הן בגשמיות – „מעבדות לחירות”⁵, והן ברוחניות – „מאפילה לאור גדול”⁶, שהוא חילוק שבאי"ן ערוך), כך צ"ל בכל יום ויום עלי' שלא בערך – יציאה מגבול ומיצר למעמד ומצב של בלי גבול, ולא רק למדריגה נעלית יותר בגבול עצמו.

(כ"ק אדמו"ר⁶)

לכאורה יש לתמוה: איך אפ"ל יציאת מצרים „כל יום ויום” – והרי כיון שכבר יצא ממצרים אמתול, נמצא שעכשיו אינו בבחי' מצרים, ואיך יכול לצאת משם היום?

והביאור בזה – כי כל מדריגה היא בחי' מצרים (מלשון מצרים וגבולים?) לגבי מדריגה שלמעלה ממנה⁸, וכיון שהעבודה צ"ל באופן ד, „ילכו מחיל אל חיל”⁹, הרי אותה מדריגה שלגבי עבודתו אתמול לא היתה בבחי' מצרים – לאחר שעבר עליו יום נעשית כמו טבע אצלו, וממילא מצד דרגתו היום ה"ה בבחי' מצרים, וממילא צריך גם היום לצאת ממצרים (ויתרה מזו – שלאחרי שקרא ק"ש ופעל בנפשו את הענין דיצי"מ בתפלת ערבית, הנה מיד לאח"ה, בק"ש של שחרית, נמצא הוא ב„מצרים” ביחס לדרגתו דעתה, ונדרשת ממנו שוב העבודה דיצי"מ).

[וע"ד המבואר בענין „בכל מאד”¹⁰ – לשון יחיד, מאד של¹¹, שבחי' „מאד” (בלי גבול) אינו בשוה אצל כאו"א, ואפשר שמדריגה מסויימת נחשבת „בלי גבול” לגבי דרגתו שלו, אף שלגבי זולתו ה"ה עדיין בבחי' הגבלה. ומזה מובן גם לגבי האדם עצמו, שאפשר

והנה בכל דור ודור וכו': בא לתרץ איך תובעים עתה אהבה „כמים הפנים לפנים” (כמבואר בפרק הקודם) – בשעה שגילויי האהבה מלמעלה ה' אלפי שנים לפני זה, בעת יציאת מצרים. ועל זה מבאר, שזה שהאהבה ד, כמים הפנים לפנים” יכולה וצריכה להיות בכאו"א – הוא לא רק מצד שנזכר עתה בזה שבעת יציאת מצרים וכו', „הקב"ה בכבודו ובעצמו ירד כו'”, אלא גם מצד הקירוב שמראה הקב"ה עתה, כיון שדוגמת יציאת מצרים וירידת ה' כו' – ישנה יציאת מצרים בכל יום ויום.

(כ"ק אדמו"ר¹)

בכל דור ודור וכל יום ויום כו': לשון המשנה הוא „בכל דור ודור חייב כו'”, ולכאורה הפירוש בזה הוא דקאי על חמשה עשר בניסן שבכל דור ודור (ולא בכל יום). ולכן הוסיף אדה"ז את התיבות „ובכל יום ויום”, שבזה מפרש שהחייב לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים הוא לא רק בט"ו בניסן, אלא בכל יום ויום.

וכנראה כוונתו שזוהי גם כוונת המשנה, שהרי: (א) אין לדברי אדה"ז מקור אחר, (ב) אדה"ז מתחיל בלשון המשנה. ואולי אפ"ל דמפרש דהמשנה דפסחים משלימה המשנה דספ"ק דברכות שצ"ל סיפור יצי"מ בכל יום, ומבארת שצ"ל באופן ד, „כאילו הוא יצא ממצרים”. ועפ"ז יתורץ ג"כ מה שמביאים כו"כ נפק"מ בין מצות סיפור יצי"מ בפסח למצות הסיפור בכל השנה², ולא תירצו דרק בפסח צ"ל „כאילו הוא יצא ממצרים”.

(כ"ק אדמו"ר³)

בכל דור ודור .. חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים. והיא יציאת נפש האלקית כו': כי מצד זכרון העבר גרידא א"א שיראה עצמו כאילו יצא היום ממצרים, שהרי בדרך הטבע מאורע שנעשה בעבר משתכח במשך הזמן, וכיון שסוכ"ס משתכח לגמרי – עכצ"ל שכבר רגע אחד לאחרי המאורע (ועאכו"כ – לאחר אלפי שנים מזמן המאורע)

6 לקו"ש ח"יב ע' 94. תו"מ חל"ז ע' 24 הערה 15. 7 תו"א ע"ד, ג. ועוד. 8 ראה ג"כ לקו"ש ח"ב ע' 348 ואילך. 9 תהלים פד, ח. 10 ואתחנן ו, ה. 11 ראה תו"א מקץ לט, ד. ספה"צ לה"צ קכג, ב. ובכ"מ.

1 שיעורים בספר התניא" ע' 642. 2 ראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' טו. 3 אגרות קודש כח"ה ע' קכט. ד"ה בכל דור ודור ד"א ניסן תשל"ד בתחלתו. 4 שיחת אחש"פ תשל"ו. 5 נוסח ברכת אשר גאלנו – פסחים קטז, ב.

ליקוטי אמרים

פרק מז

תרסט

משכא דחויא: תקו"ז תכ"א
(מח, ב). ה' אלהינו ה' אחד:
ואתחנן ו, ד. וכמש"ל:
פמ"ו. ויסע אברהם הלך
ונסוע וגו': לך לך יב, ט.
כמ"ש בזה"ק: ח"ב קמ, ב. וראה
שם כז, א. קעט, א ובנצוצי
אורות שם אות א. ויקחו
לי תרומה: תרומה כה, ב.

הגוף משכא דחויא ליכלל ביחוד אור א"ס ב"ה ע"י עסק התורה והמצות בכלל ובפרט בקבלת מלכות שמים בק"ש שבה מקבל וממשיך עליו יחודו ית' בפירוש באמרו ה' אלהינו ה' אחד. וכמש"ל כי אלהינו הוא כמו אלהי אברהם וכו' לפי שהיה בטל ונכלל ביחוד אור א"ס ב"ה רק שאברהם זכה לזה במעשיו והילוכו בקודש ממדרגה למדרגה. כמ"ש ויסע אברהם הלך ונסוע וגו': אבל אנחנו ירושה ומתנה היא לנו שנתן לנו את תורתו והלביש בה רצונו וחכמתו ית' המיוחדים במהותו ועצמותו ית' בתכלית היחוד והרי זה כאלו נתן לנו את עצמו כביכול. כמ"ש בזה"ק ע"פ ויקחו לי תרומה [ד"ל כלומר אותי והל"ל ותרומה אלא משום

[סו, א]

משא"כ בתניא כותב, "ממצרים" (אף שמוסיף על לשון המשנה התיבות, וכל יום ויום" וגם תיבת "היום"), לפי שהענין דיצי"מ שבכל יום המבואר כאן, שהיא ברוחניות, "יציאת נפש האלקית ממאסר הגוף", היא (לא "משעבוד מצרים", כ"א) "ממצרים" (לשון מצרים וגבולים).

(כ"ק אדמו"ר¹⁸)

משכא דחויא: כן נקרא הגוף, כנ"ל פל"א.

(כ"ק אדמו"ר¹⁹)

שאברהם זכה לזה במעשיו והילוכו כו': כלומר: מה שאברהם זכה לזה, הוא במעשיו והילוכו כו'.

(כ"ק אדמו"ר²⁰)

כאילו נתן לנו את עצמו כביכול: וכהפ"י הידוע²¹ במרז"ל²², אנכי נוטריקון אנא נפשי כתבית יהבית".

(כ"ק אדמו"ר²³)

שרוצה ומקבל וממשיך עליו אלהותו ית' ואומר ה' אלהינו ה' אחד: בביאור ג' הלשונות, רוצה מקבל וממשיך" – י"ל:

א) כנגד ג' השמות – "הוי" אלקינו הוי": כנגד שם הוי' הא' – נקט "רוצה", שרוצה אותו (אבל עדיין לא קיבלו בפועל); כנגד "אלקיננו" – נקט "מקבל",

לשעבד א"ע בכוכ"ע ענינים וכו'. (18) לקו"ש חייב ע' 45 ובהערה 34. (19) "מראה מקומות, הגהות והערות קצרות". (20) הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי"ק). (21) לקו"ת שלח מח, סע"ד. אוה"ת יתרו ע' תתקא ואילך. משפטים ע' גמז. ובכ"מ. (22) שבת קה, א (בגירסת הע"י). (23) לקו"ש ח"י ע' 162 הערה 22. חל"ג ע' 33 הערה 75.

שלגבי מדריגתו הקודמת כבר יצא מבחי' מצרים, אבל לגבי מדריגתו היום ה"ה עדיין בבחי' מצרים].

(כ"ק אדמו"ר¹²)

חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים: ובה חלוקה זכירת יציאת מצרים משאר הזכירות שצריך לזכור בכל יום (כמובא בשו"ע אדה"ז¹³ שצריך לכוון על ענינים אלו בברכות ק"ש) – שבשאר הזכירות (נוסף על כך שלא מצינו שצריך לזכרם הן בלילה והן ביום) לא מצינו שצריך לראות עצמו כאילו אירע מאורע זה אצלנו היום (ולדוגמא – בזכירת מעשה עמלק אין חיוב לראות עצמו כאילו הוא עשה מלחמה בעמלק היום, ושמע בעצמו ממרע"ה את ציווי מחיית עמלק), משא"כ ביצי"מ ישנו הציווי לראות עצמו כאילו הוא עצמו יצא היום ממצרים.

(כ"ק אדמו"ר¹⁴)

כאילו הוא יצא היום ממצרים: ברמב"ם¹⁴ ושו"ע אדה"ז¹⁵ הלשון היא "כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים", כי אי אפשר לומר שכוונת המשנה ב"יצא ממצרים" היא שיצא (ענתה) מהמקום דארץ מצרים¹⁶, כי זהו היפך המוחש¹⁷, ולכן צ"ל שהכוונה ב"יצא ממצרים" היא להציאה משעבוד מצרים.

(12) לקו"ש חייב שם. ח"י ע' 130. תו"מ חנ"ח ע' 217 ואילך. תשמ"ה ח"ד ע' 2547. (13) או"ח ס"ס ס"ד. (14) הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ו. (15) או"ח סתע"ב ס"ו. (16) והא דבמשנה נאמר "ממצרים" – כי לשון המשנה היא "לשון קצרה" (הקדמת הרמב"ם לפיה"מ), אבל גם שם הכוונה היא לשעבוד מצרים, ככפנים. (17) משא"כ "שעבוד" – שתלוי בהרגש, ויכול

דכולא חד ע"ש היטב]: וז"ש ותתן לנו ה' אלהינו באהבה כו' כי באור פניך נתת לנו ה' אלהינו כו' ולזה אין מונע לנו מדביקות הנפש ביחודו ואורו ית' אלא הרצון שאם אין האדם רוצה כלל ח"ו לדבקה בו כו'. אבל מיד שרוצה ומקבל וממשיך עליו אלהותו ית' ואומר ה' אלהינו ה' אחד הרי ממילא נכללת נפשו ביחודו ית' דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח והיא בחי' יציאת מצרים ולכן תקנו פ' יציאת מצרים בשעת ק"ש דווקא. אף שהיא מצוה בפני עצמה ולא ממצות ק"ש כדאיתא בגמרא ופוסקים אלא מפני שהן דבר אחד ממש. וכן בסוף פ' יציאת מצרים מסיים ג"כ אני ה' אלהיכם והיינו גם כן כמש"ל:

ותתן לנו ה' אלהינו באהבה כו': נוסח התפלה דיו"ט. כי באור פניך נתת לנו ה' אלהינו כו': נוסח שמו"ע. תקנו: ברכות יב, א ושם. כא, א. כדאיתא בגמרא: ברכות כא, א. ופוסקים: ראה טוש"ע אור"ח סס"ז ס"א, ובמג"א ושו"ע אדה"ז שם. אני ה' אלהיכם: שלח טו, מא. כמש"ל: פמ"ז, וזכר בריש פרקין.

ולכן תקנו כו': עיי' ג"כ לקו"ת שלח מה, ב³¹.

(כ"ק אדמו"ר¹⁹)

ולכן תקנו פ' יציאת מצרים בשעת ק"ש: הביאור בזה בפשטות – כי יציאת מצרים ענינה ביטול המדידות וההגבלות (מצרים וגבולים) של האדם, וזהו גם תוכן הענין דק"ש, שאומרים בה, ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך¹⁰, שהעבודה ד"בכל מאדך" ענינה ביטול המדידות וההגבלות של האדם.

ויתרה מזו – שמיד כשאומר, "הוי' אחד" (ואח"כ "ובכל נפשך"), מכיון שהכוונה בזה היא על עבודת המס"נ המוציאה את האדם מכל המדידות וההגבלות, ובאמירה זו ה"ה מוסר נפשו בכת, נחשב לו הדבר להעבודה ד"ואהבת גו' ובכל מאדך", ועד לאופן האהבה ד"ועמך לא חפצתי"³².

(כ"ק אדמו"ר³³)

שהן דבר אחד ממש: דיוק הלשון, דבר אחד, ולא "ענין אחד" – כי בענין אחד יכולים להיות כמה דברים שונים ואפילו הפכיים מן הקצה אל הקצה, ולכן מדייק, "שהן דבר אחד", ומוסיף, "וממש".

(כ"ק אדמו"ר³⁴)

את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, והוא מצוה בפ"ע. ובסוף הביאור (מט, ב): "ולכן קבעו פסוק זה בק"ש... דיצ"מ שייך לק"ש, כי יצ"מ זהו לצאת מהמצרים וגבולים וכו'". (32) תהלים עג, כה. וראה שרש מצות התפלה פ"מ (קלח, סע"א). (33) ד"ה בכל דור ודור ד"א ניסן תשל"ד פ"ג. (34) סה"מ תשכ"ו ע' קפב ואילך.

שענין הקבלה הוא שמקבל בתוכו, והיינו "אלקינו" – "אלוקה שלנו", שקיבלנו אותו בתוכנו; וכנגד שם הוי' הב' – נקט "ממשיך".

(ב) יש ג' בחינות באלקות²⁴: (א) מקיף הישר, שמעולם לא נכנס בהכלי; (ב) אור פנימי, הנכנס בהכלי; (ג) מקיף החוזר, והיינו שלאחר שהאור הפנימי נכנס בהכלי, הנה החלק ממנו שהכלי אינו יכול להכילו יוצא מהכלי ונעשה בבחי' אור מקיף.

וכנגדם הם ג' הלשונות בתנאי: "רוצה" (שרצון הוא בחי' מקיף) – היינו שרוצה את האור מקיף הישר; "מקבל" – היינו שמקבל את האור פנימי; ו"ממשיך" – הוא בחי' מקיף החוזר.

(מוהר"ל²⁵ אבי כ"ק אדמו"ר²⁵)

ואומר ה' אלהינו ה' אחד: היינו עיקר ק"ש, שהיא קבלת עול מלכות שמים.

(כ"ק אדמו"ר¹⁹)

דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח: לשון הזהר²⁶: "רוח אמשיך רוח ואייתי רוח", ונתבאר סדר זה בתו"א²⁷. אבל כמו שכתב כאן ("אייתי רוח ואמשיך רוח") נמצא בכ"מ בתו"א²⁸ ולקו"ת²⁹. וכבר העיר על זה באוה"ת³⁰.

(כ"ק אדמו"ר¹⁹)

(24) ראה ע"ח שער מה (שער המקיפים) פ"א. (25) לקוטי לוי"צ לתניא ע' כב ואילך. (26) ח"ב קסב, ב. (27) מקץ מב, ג. (28) וישב כט, ג. מקץ לח, ד. (29) שה"ש יב, ב. (30) חנוכה רפו, א. (31) ושם: "מה ענין פסוק זה (אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים כו') לק"ש, שהרי אמירת פסוק זה הוא משום הזכרת יצי"מ, שמ"ע להזכיר יצי"מ כמ"ש למען תזכור

לקוטי הגהות – מיוחס להצ"צ

וכן בכל דור ודור ויום ויום חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יוצא ממצרים, והוא יציאת נפש האלקית ממאסר הגוף ליכלל ביחוד אור ה' ע"י עסק התורה. ובפרט בקבלת עול מלכות שמים בק"ש, שבה ממשיך ומקבל עליו יחודו ית' בפירוש באמרו הוי' אלקינו הוי' אחד, ומיד שרוצה כו'³⁵ ומקבל עליו וממשיך ע"ע אלקותו ית', ממילא נכללת נפשו ביחודו ית', והוא בחי' יציאת מצרים. ולכן תקנו פרשת יציאת מצרים בשעת ק"ש דוקא, אף שהיא מצוה בפ"ע כו', אלא מפני שהן דבר א' ממש. וכן בסוף פרשת יציאת מצרים מסיים ג"כ „אני הוי' אלקיכם“, והיינו ג"כ כנ"ל.

נתבאר עוד דרך ישר לפני איש ושוה לכל נפש לעורר האהבה מסותרת להיות בתוקף ההתגלות, עד"מ כמים הפנים לפנים כן לב באדם לאדם. ועד"מ אם מלך גדול מראה אהבתו העצומה לאיש הדיוט ונבוזה שפל אנשים, ממילא האהבה כפולה בלב ההדיוט אל המלך. וככה ממש עד"מ הניח הקב"ה את כל העולמות ולא בחר בכולן כי אם בישראל, והוציאם ממצרים מקום הזוהמא והטומאה, כדי לקרבם אליו בקירוב ויחוד אמיתי, בהתקשרות הנפש בבחי' נשיקין מפה אל פה לדבר ה' זו הלכה, וגם בבחי' חיבוק הוא מצוות מעשיות.

(35) בכת"י 3 (וכן בתניא) – תיבת „כו“ אינה (כ"ק אדמו"ר – הערה לקיצורים והערות (ע' קמז)).